

Justis- og beredskapsdepartementet

Sendt elektronisk

Deres ref.: 16/36653665-HIH
Vår ref.: 223266

Dato: 6. juli 2016

Høring - Forslag til endring i rettshjelploven, rettshjelpforskriften og stykkprisforskriften

1. Innledning

Vi viser til departementets høringsbrev av 25.5.2016 vedrørende ovennevnte høring.

Det er en prioritert oppgave for Advokatforeningen å drive rettspolitisk arbeid gjennom høringsuttalelser. Advokatforeningen har derfor en rekke lovutvalg inndelt etter fagområder. I våre lovutvalg sitter advokater med særskilte kunnskaper innenfor det aktuelle fagfelt og hvert lovutvalg består av advokater med ulik erfaringsbakgrunn og kompetanse innenfor fagområdet. Arbeidet i lovutvalgene er frivillig og ulønnet.

Advokatforeningen ser det som sin oppgave å være en uavhengig høringsinstans med fokus på rettssikkerhet og på kvaliteten av den foreslåtte lovgivningen.

I saker som angår advokaters rammevilkår vil imidlertid regelendringen også bli vurdert opp mot advokatbransjens interesser. Det vil i disse tilfellene bli opplyst at vi uttaler oss som en berørt bransjeorganisasjon og ikke som et uavhengig ekspertorgan. Årsaken til at vi sonderer mellom disse rollene er at vi ønsker å opprettholde og videreutvikle den troverdighet Advokatforeningen har som et uavhengig og upolitisk ekspertorgan i lovgivningsprosessen.

I den foreliggende sak uttaler Advokatforeningen seg som ekspertorgan. I spørsmålet om redusert stykkpris, uttaler vi oss også som berørt bransjeorgan. Saken er forelagt lovutvalget for familierett, arv og skifte. Lovutvalget består av Simon Ladderud (leder), Roar Bårdlund, Hege Ramborg Elvebakk, Ingelin Morken Gundersen og Roar Vegsund.

Advokatforeningen avgir følgende høringsuttalelse:

2. Endring av reglene om egenandel ved fri sakførsel i behovsprøvde saker

I høringsnotatet skriver departementet at rettshjelp er et viktig velferdsgode, og det vises til at staten gjennom rettshjelpsordningen bidrar til at bestemte grupper mennesker får ivaretatt enkelte

grunnleggende rettigheter uavhengig av økonomi. Departementet viser videre til at rettshjelpsordningen er både en sosial støtteordning og en rettssikkerhetsgaranti. Dette er Advokatforeningen helt enig i.

Samtidig peker departementet på at det er viktig at ressursene til rettshjelp blir brukt hensiktsmessig og bidrar til at saker blir løst så tidlig som mulig. For å gi partene i en konflikt et større "incitament til å foreta prosessøkonomiske vurderinger" foreslås en økning av egenandelen fra dagens regel der egenandelen utgjør 5 ganger salærsats til 8 ganger salærsats.

Advokatforeningen støtter ikke forslaget. Selve hensikten bak ordningen med fri sakførsel er at personer med begrensede økonomiske midler skal kunne få prøvd sin sak i rettsapparatet med bistand av advokat; innenfor de områdene som er angitt i rhjl. § 11 annet ledd.

Sakene som gir rett til behovsprøvd fri sakførsel, dreier seg om rett til bistand på områder der enkeltindividet trenger særlig vern, som bl.a. arbeidstvister og husleietvister, i tillegg til økonomisk oppgjør etter ekteskap og samboerskap, og tvister om barn. Departementet legger til grunn at økt egenandel kan ha en preventiv effekt og redusere antall tvister. Selv om dette kan være et relevant og viktig hensyn, er rettshjelplovens viktigste funksjon å sikre at den som har lav inntekt, og som f.eks. blir utsatt for trussel om å miste sitt arbeid eller sin bolig, skal få juridisk bistand mot en motpart, som i mange tilfeller vil ha vesentlig større ressurser på sin side. Dersom egenandelen blir for høy, vil vernet av allerede utsatte grupper svekkes. Dette gjelder også familiesakene; hva angår både økonomiske oppgjør og tvister om barn.

Departementets eksempler er knyttet til barnesakene. Advokatforeningen er enig med departementet om at antall barnesaker for domstolene bør reduseres; ikke minst av hensyn til de involverte barna. Økning av egenandelen vil imidlertid ikke være et treffsikkert virkemiddel for å få dette til. Det vises ikke til dokumentasjon som tilsier at personer med rett til fri sakførsel reiser ubegrunnede saker for retten. Det må også antas at risikoen for å bli idømt saksomkostninger i slike tilfeller vil være et tilstrekkelig preventivt virkemiddel.

Økningen i egenandelen vil dermed for denne gruppen ikke ha annen sikker konsekvens enn at den forelder som har krav på fri sakførsel, og som dermed tilhører en økonomisk svak gruppe med forsørgeransvar, vil få en ytterligere belastning på sin økonomi. For det første må det påregnes at dette vil ramme barn i familier som allerede har det vanskelig økonomisk. For det andre vil endringen kunne medføre at den økonomisk svakeste part i en tvist om barn, vil tvinges til å akseptere løsninger som ikke er til barnets beste, for å unngå en tvist.

Ett av argumentene som departementet mener begrunner en økning av egenandelen, er at den ikke har økt på flere år ut over økningen av salærsatsen. For det første innebærer økningen av salærsatsen en reell økning av egenandelen, selv om vi kan være enig med departementet i at økningen av salærsatsen de senere år har vært svært liten. Men i samme periode har det heller ikke vært noen økning av inntektsgrensen for de som har rett til fri rettshjelp. I realiteten er det personer med stadig dårligere råd som får fri rettshjelp. Det departementet nå foreslår er en betydelig økning i egenandelen for en gruppe som har svært dårlig økonomi.

Advokatforeningen vil etter dette fraråde at egenandelen økes i de behovsprøvde sakene. Innsparingen vil være usikker, og risikoen for skadevirkninger som rammer barn vil være betydelig. Dersom departementets primære anliggende er å redusere antallet tvister om barn for domstolene, må man

vurdere andre virkemidler som i større grad er rettet inn mot hele gruppen og ikke bare mot dem med den svakeste økonomien.

3. Endring av reglene om fritt rettsråd og fri sakførsel i saker som gjelder felleseieskifte mellom ektefeller og økonomisk oppgjør mellom samboere og reduksjon av stykkprisen i slike saker.

Advokatforeningen støtter ikke forslaget. I de langt fleste saker vil tvisten ikke gjelde rett til overtakelse av felles bolig, men delingen av verdien av boligen. Riktig deling av boligens verdi vil være avgjørende for hvilken mulighet en part som er økonomisk svak har til å etablere seg etter et samlivsbrudd. Det vil dermed for parten ha mindre betydning om tvisten gjelder rett til å overta eksisterende bolig, eller delingen av verdien av bolig som skal selges som et ledd i det økonomiske oppgjøret.

3.2.1 Forslag om endring på stadiet for fritt rettsråd

Stykkprisen er allerede i dag vesentlig for lav til at en part som fyller vilkårene for fritt rettsråd skal kunne få tilstrekkelig bistand til det økonomiske oppgjøret ved et samlivsbrudd. Dagens ordning vil være dekkende bare i de aller enkleste oppgjørene. Reduksjonen av dekningen fra 7 til 5 ganger offentlig salærsats, svekker ordningen ytterligere, og medfører at en allerede utsatt gruppe, som ofte vil være lavtlønnede kvinner med forsørgeransvar, kommer i en ytterligere vanskelig stilling ved samlivsbrudd.

3.2.2 Forslag om endring på stadiet for fri sakførsel

Forslaget vil ha som konsekvens at den økonomisk svake part ved samlivsbrudd og separasjon ikke vil kunne skaffe seg juridisk bistand i saker som gjelder det økonomiske oppgjøret. Dette vil igjen kunne medføre at den økonomisk sterkere part i større grad kan få gjennomslag for sitt syn. Et samlivsbrudd er i seg selv vanligvis en betydelig økonomisk belastning. Gruppen som tidligere har hatt krav på fri sakførsel, og dermed kan ivareta egne interesser på lik linje med de som er mer bemidlet, vil ved dette forslaget få et dramatisk svekket vern.

4. Endring i Rundskriv G-12/2005 om fri rettshjelp og oppmykning av dispensasjonspraksis.

Advokatforeningen støtter de oppmykninger av dispensasjonspraksis som er foreslått.

5. Forslag til endringer i lov om fri rettshjelp, forskrift om fri rettshjelp og stykkprisforskriften.

Advokatforeningen mener forslaget til utforming av § 9 tredje ledd er uheldig. Det bør framgå konkret av lovteksten hva maksimumsbeløpet for egenandelen skal være, slik det gjør i dag.

Jens Johan Hjort
leder

Vennlig hilsen

Merete Smith
generalsekretær

Saksbehandler: Trude Molvik
tm@advokatforeningen.no